

Teledizolvare sau teleformare ?

Apelez rar la televizor. Pentru mine e un instrument funcțional, circumscris unui strict serviciu. Aceasta nu înseamnă că nu meditez la acest instrument nemaipomenit, pe care refuz deocamdată să-l țin în casă. În majoritatea țărilor așa-numitei civilizații de consum, după cum ne avertizează studiile științifice occidentale, sublima invenție a televiziunii a și reușit să devină, într-un timp record, o catastrofală invenție, acționând din subterana subconștientului împotriva personalității omului, pentru dizolvarea eului. Cum a ajuns la această performanță cutia fermecată ?

Trăim, ni se spune, în „era civilizației imaginii“, ne mișcăm sub dictatul imaginii, de fapt nu ne mai mișcăm cel puțin câteva ore pe zi, sîntem supuși zilnic unui bombardament cu imagini care acționează adesea fără să știm, ca și bombardamentul cosmic al particulelor solare. Citez dintr-o carte a lui René Huyghe, un caz extrem de semnificativ. Într-o anchetă a revistei *Télérama*, un fanatic al televiziunii, un tânăr de 18 ani, unul dintr-o serie, a făcut niște declarații înspăimîntătoare. «Acest spectator, mărturisește René Huyghe, ajunsese să fie pur și simplu intoxicaat. El însuși spunea : „Sînt ca un alcoolice, am nevoie de porția mea de imagine, trei sau patru ore pe zi“. Recunoștea : „Nu cumpăr nici o carte... televiziunea le-a înlocuit pe toate“, și adăuga : „Le-a înlocuit prin confort, un fotoliu, ceva de băut“, subliniind astfel aspectul emina-mente inactiv al receptivității sale... „Nimic nu mă interesează în viață. Televiziunea mă face să uit că nu am nici un țel“.

Nu putem începe o discuție despre televiziune, fără a porni de la acest negativ monstruos, care, vrînd-nevrînd, poate risca să se instaleze oriunde. Va trebui să formu-

lăm și mai drastic chestiunea, luînd în considerare caracterul esențialmente etic al acesteia. Deci : teledizolvare sau teleformare ?

Eu personal n-o iubesc. Ziarul mă obligă să parcurg activ știrile, să intru în dialog cu ele. Practic, citindu-le, mă cert cu lumea, deci exist. Radioul mă obligă la o pasivitate relativă. Ascult cu o ureche și lucrez cu cealaltă, urechea mea e selectivă, mă avertizează la timp cînd să las cartea sau condeiu și să mă întorc interior spre cel care-mi vorbește din neant. Dacă ar fi existat radio pe vremea lui Napoleon, acesta ar fi putut liniștit să dea o sută de ordine, paralel cu o secvență de meci transmisă de la Guadalajara. Dacă exista televiziunea, pierdea sigur bătălia de la Austerlitz. De ce ? Fiîndcă dreptunghiul magic pune monopol asupra ființei noastre, ne face sufletul dreptunghiular, spiritul dreptunghiular, capul dreptunghiular. Odată isprăvită o emisiune, îți revii cu greu la normal, îți recucerești cu anevoie forma, printr-un dificil proces de readaptare.

Toată chestiunea este deci de a vedea ce-ai obținut după readaptare, cu ce câștig te întorci pe pămînt, printre ai tăi !... Acceptînd teza că televiziunea deformează, deformează obiectiv, trebuie examinată cealaltă chestiune, cu mult mai somativă : „cum formăm omul în cadrul acestei deformări“. Fiîndcă dacă în chip voluntar consimt să rămîn închis, cîte 4—6 ore pe zi, în cabina spațială a unei emisiuni, nu mi-e indiferent în ce ținut cosmic voi coborî, și mai ales cum voi coborî, în ce formă !

Obiectiv, televiziunea formează, prin cea mai insidioasă formă de persuasiune, persuasiunea imaginii dinamice, care frînge recepția activă, instalîndu-și direct mesajul în cea mai incontrollabilă zonă a ființei, zona

din care ținesc impulsurile formatoare, sub-conștientul. Un tratament chimic administrat cu tenacitate pământului, fie și prin vehiculul intermediar al ploilor, isprăvește prin a-i modifica acestuia structura, a-i transforma chimismul, reușind să determine pînă la urmă o modificare a condițiilor ecologice, deci un nou echilibru în faună și floră.

Ce faună și ce floră umană dorim a obține peste ani, peste nu prea mulți ani, într-o generație sau două, prin bombardamentul cu imagini la care supunem societatea

noastră, răpindu-i sau dăruindu-i cîteva ore de emisie în fiecare zi?

Răspunsul îl putem afla examinînd cu maximă responsabilitate programul de educație socialistă al societății noastre, inițiat de partid, un program care ar trebui să ne facă să cugetăm profund la funcția formatoare de conștiință a imaginii. Dar despre această funcție sînt foarte multe de spus, e necesar să se întreprindă un vast examen socio-psihologic-estetic la care s-ar cuveni să-și aducă aportul foarte mulți specialiști, oameni de știință și cultură.

D. SOLOMON

Pagini de jurnal

Se pare că mai confundăm sferele estetice. Confundăm uneori sfera tematică și sfera ideologică, sfera tematică și sfera valorică, așa cum alteori confundăm sfera limbajului cu aceea a valorii. Am privit cu nedumerire două piese la televiziune dedicate comuniștilor, luptei în ilegalitate. Una, intitulată pretențios și generic *Comuniștii*, alta numită *Călătorie în noapte*. De ce s-au prezentat aceste două lucrări slabe? Numai pentru că se înscriau într-o zonă tematică majoră? E suficient acest criteriu? Inadecvarea mi se pare la fel de evidentă ca în cazul altei confuzii estetice pe care au făcut-o, nu o dată, anumiți critici, identificînd limbajul abscons, criptic, inaccesibilitatea expresiei și fragilitatea (dacă nu chiar absența) ideii, cu valoarea produsului literar. Destule false valori au fost impuse de către aripa snob-estetică a criticii, a cărei ierarhie artistică se structura în raport invers cu cantitatea de idee conținută în opera literară, cu claritatea și finalitatea etică a mesajului. Cu cît o lucrare literară se apropia, pe scara densității conținutului, de zero, cu atît se plasa mai aproape de vîrfurile estetice statuate de acești critici. Ar fi la fel de greșit să instituim un alt criteriu, tot formal, pe temelii cărui să dăm girul valoric unor lucrări slabe, numai în virtutea calificării lor tematice.

Piesa *Comuniștii*, de Ion Marina, este construită, după părerea mea, pe un artificiu neviabil: un luptător comunist trebuie să arunce în aer un depozit german de carbu-

ranți. În explozia pe care o provoacă, este distrusă casa părintească și piere tatăl său. Dacă ar fi fost o simplă coincidență dramatică, s-ar fi putut vorbi doar de stridența artificiei. Dar autorul ar vrea să sublinieze prin această „potrivire“ ideea *sacrificiului necesar* în lupta pentru o cauză nobilă. Dincolo de caracterul discutabil al ideii însăși (viața unui om valorează, totuși, mai mult decît un rezervor de benzină, în această prioritate a omului stînd și sensul idealului comunist...), dacă se pune în dezbatere o alternativă dramatică, ea trebuie dusă la ultimele ei consecințe, dilema devenind chiar motorul dramei. Eroul piesei nu are însă nici o înclinare dilematică, nici o tulburare „corneille-eană“, ci se duce senin și linear către ținta fixată de autor, fără să aibă sau măcar să ne sugereze o gravitate de conștiință, de gest, de sentimente. Mai mult, personajul nostru, care intră și iese cînd vrea de la Siguranță (unde, firește, se află niște imbecili ridicoli și incapabili, atît de inapți și de inepti, încît te miri că în neputința și prostia lor au reușit totuși să aresteze un comunist...), care, deținut fiind, ascultă, prin zidul firav ce desparte închisoarea de biroul șefului Siguranței (un fel de „apartament comun“ tip „șerif“ de inspirație western), toate convorbirile, planurile secrete, matrapazlicurile oamenilor de la Siguranță, așadar omul care îi are în vîrfurile degetului mic pe stupizii călăi, știindu-le tainele de mici gangsteri, este exclus să nu poată rezolva problema detonării unui depozit de